אגרות הראי"ה - כרך ב' - אגרת תשג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה תשרי תרע"ה - צירין
נמען: בנו, הרב צבי יהודה

ימי החג עברו בשלום בכינוס יראי ה', ובשמיני עצרת שרו שירי ארץ ישראל. הרב קוק מתלבט בין גנואה (אונייה איטלקית, ניטרלית, עשרה ימים) לבין מרסיי (צרפתית, ארבעה ימים). הלכות: הבדלה ששמע באמצע שמונה עשרה - יוצא (רש"י); ספק כוונה ובירה; ברכת הגומל על שחרור היא הודאה נפרדת מזו של הים. בציריך הרב קוק לומד גמרא עם כמה בני תורה.

עיקרי הדברים

- החג בציריך.
- דרכי החזרה.
- הבדלה באמצע תפילה.
- ברכת הגומל.
- שיעור גמרא.

נוסח האגרת

בעזהי"ת[1], ציריך, כ"ה תשרי תרע"ה[2]

בני מחמדי, מכתבך היקר מימי החג הקדוש הגיענו לשמחת-לבבנו, ב"ה[3]. ות"ל[4] שעברו עלינו ימי הרגל לשלו'[5], בקיום המצות כמה דאפשר וגם בשמחת הימים בכינוס ליראי-ד', אשר גם בגלותנו לא עזבנו ד' ויט אלינו חסד מאחינו היקרים להתקרב בקירוב של חבה וכבוד. ביחוד בימי-הרגל האחרונים התענגתי בעניי בשמחת התגלות רגשי-לבב בחבורה מחבת אדמת-קודש וצפית ישועת עם קדוש ותחיתו, ובצירוף אחינו קשורי הארץ הגלותית מלבר שוררנו שירי ארץ-ישראל בהוספה מצדי להקדים להם נגינת הפסוק "כטל חרמון וכו'[6] כי שם כו'[7] חיים עד העולם". והיו הדברים שמחים ב"ה, ואחשבם לזרע-צדקה בתפוצות-הגולה להחיות לב נרדמים, הכמהים בפנימיות להלקט לאחד אחד, כדי שיתכונן משוש לכל הארץ. אודה לד' חסדו, ועל יסורי-הגלות אקוה שיהיו למירוק וצחצוח בע"ה[8], לכונן לבבנו וכל רגשותינו לאור קדשו הטהור, העולה הוא למעלה באור תורה ונר מצוה בקודש אמונת אומן.

---

1 בעזהי"ת - בעזרת השם יתברך
2 תרע"ה - השנה תרע"ה (1914/1915)
3 ב"ה - ברוך השם
4 ות"ל - ותודה לא-ל
5 לשלו' - לשלום
6 וכו' - וכולי (וכן הלאה)
7 כו' - וכולי (וכן הלאה)
8 בע"ה - בעזרת השם

ע"ד[9] זמן הנסיעה בדיוק לא נדע עדיין לכוון. אומרים שגם מגינואה אין חשש סכנה ח"ו[10], אבל הזמן יאריך כעשרה ימים עד חופי מצרים. וממרסיל הגיעה לי ידיעה אמש, שמר גלוסקין שוהה בגענף ונוסע דרך מרסיל בכ"ג לח"ז[11] למנינם, וחושבים שם למסע בטוח בעה"י[12], אע"פ[13] שהספינה היא צרפתית, מה שיש יתרון בגינואה, מפני שהספינה היא איטלקית, וכמובן שיותר נכון לנסוע באני' השייכת לעם ניטרלי, אבל לעומת זה המסע ממרסיל נחשב כ"ד ימים לעומת גינואה שנחשב כעשרה. ולא הכרעתי עדיין. יורנו השי"ת[14] דרכו הישרה ויחננו לבא למחוז חפצנו בקודש לחיים טובים ולשלו'[15],

ע"ד ההבדלה, כבר העירותי שלפ"ד[16] רש"י[17] (ברכות כא סוכה לח) יוצאים במה ששומעים באמצע שמ"ע[18], וכן כתבו תוס'[19] שם בשמו, ובשם בה"ג לר"י גאון. ונראה דאפילו להחולקים אינו כ"א[20] לענין לכתחלה, די"ל[21] דחשיב הפסק, אבל בדיעבד שומע כעונה. ויש להכנס בפלפול של אי עביד לא מהני בדרבנן או מהב"ע[22] להאי מ"ד שאסור להפסיק, ואם נבא לכך יש לנו מרחב גדול, דמהב"ע[23] י"א דלא נהגא בדרבנן, ובענין אעל"מ[24] יש לומר דמ"מ הפסק הוא מה ששומע, אפילו לא יצא, וכבר ידוע הכלל דכשלא נתקן האסור אי עביד מהני, ואין להכנס ברחוקות בכיו"ב[25]. ומה שכתבת שהכונה לצאת היתה אצלך מסופקת איני יודע לציירה, ואולי כונת שאם יזדמן להבדיל בפני-עצמך לא תצא בהבדלה זו, ובכהאי גונא י"ל[26] דהוי כבריה בדרבנן. ויש לדון לשני הצדדים, די"א דבדרבנן לעולם יש בריה, א"כ[27] כשמזדמן להבדיל לא יצאת, וי"א דלקולא אין בריה בדרבנן, דכל עיקר די"ב בדרבנן אינו כ"א מפני הספק, א"כ י"ל דמספק פטור אתה מלהבדיל ושוב אין צורך, אבל ארווחנא דאין איסור ברכה-שאינה-צריכה, דלרה"פ[28] ג"כ[29] מדרבנן הוא, וא"כ[30] י"ל אין בריה לקולא ולא יצאת ולא הויא ברכה שאינה צריכה, ושפיר עבדת.

---

9 ע"ד - על דבר
10 ח"ו - חס ושלום
11 לח"ז - לחודש זה
12 בעה"י - בעזרת השם יתברך
13 אע"פ - אף על פי
14 השי"ת - השם יתברך
15 ולשלו' - ולשלום
16 שלפ"ד - שלפי דעתי
17 רש"י - רבי שלמה יצחקי
18 שמ"ע - שמונה עשרה
19 תוס' - תוספות
20 כ"א - כי אם
21 די"ל - דיש לומר
22 מהב"ע - מצוה הבאה בעבירה
23 דמהב"ע - דמצוה הבאה בעבירה
24 אעל"מ - אי עביד לא מהני
25 בכיו"ב - בכיוצא בזה
26 י"ל - יש לומר
27 א"כ - אם כן
28 דלרה"פ - דלרוב הפוסקים
29 ג"כ - גם כן
30 וא"כ - ואם כן

וע"ד[31] ברכת הגומל, לענין החופש, פשיטא לע"ד[32] דחייל דוקא כשיהיה החופש גמור, ולא כל-זמן ד"אכתי עבדי אחשורוש אנן" במדה זו. אבל לחבר זה עם ברכת-הגומל של הים לא נהירא לי, דהם שני מיני הודיות, ולא לחנם חלקם הכתוב, ועל כל נס תן לו מעין ברכותיו, כדדרשינן כה"ג[33] "ברוך ד' יום יום". ולע"ד[34] גם חולה, ל"ע[35], שיצא מבית-האסורים חייב להודות וה"ה[36] חבוש שהבריא וכיו"ב[37]. ובמנחות ס"ד ב' מייתי בשלש שנים שהביאו עולות "לימתי ולעינתי": "שמא בים סיכנה, שמא בעינה סיכנה", משמע שהיה מנהג בזמן-המקדש לפרש על איזה דבר בא הקרבן בהודאה על הנס, ונראה דחשיב שינוי-קודש כשמשנים במחשבה, כדאמרינן בפרק קמא דזבחים בשינוי מעולה לשלמים וכיו"ב, והיינו שכל דבר הוא חוב מיוחד שאין לו צירוף לחבירו.

ב"ה במשך שבתי פה באים אלי בני-תורה אחדים (ג), והנני לומד עמם שעור גמרא. ולפעמים באחד השיחים, כמובן אין בית-המדרש בלא חידוש, בהויות וגמרא ותו' ופוסקים, ולפעמים גם באיזו הערות מהלך-נפש, מה שמקיל לי את עמל הרוח השואף להרעיף ולהחיות לבבות, עכ"פ[38] במדה האפשרית. וגדולים הם לי אלה הפרטים מחסדי השי"ת בימי נודי, כי לא יטשנו ולא יעזבנו ברחמיו ורחם יזכר, וישיבנו ברחמיו לאדמת-הקדש להיות הכן לעבודת-הקדש ברב עז וחדות ד' מעוזנו.

היה מאושר בכט"ס[39] כנה"י[40] ונפש אביך דבק באהנ"פ[41] מצפה אשרך בכל,

הק' אברהם יצחק ה"ק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

31 וע"ד - ועל דבר
32 לע"ד - לעניות דעתי
33 כה"ג - כהאי גוונא
34 ולע"ד - ולעניות דעתי
35 ל"ע - לא עלינו
36 וה"ה - והוא הדין
37 וכיו"ב - וכיוצא בזה
38 עכ"פ - על כל פנים
39 בכט"ס - בכל טוב סלה
40 כנה"י - כנפשו היקרה
41 באהנ"פ - באהבת נפש